Hatay AFAD Gönüllülerinin Sosyo Demografik Bilgileri ve Motivasyon Analizi
Socio Demographic Information and Motivation Analysis of Hatay AFAD Volunteers

Gülşah AYVAZOĞLU

Öğretim Görevlisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hatay, Türkiye

Lecturer, Hatay Mustafa Kemal University, Faculty of Health Sciences
Hatay, Turkey

gulsahayvazoglu@mku.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-0830-4570>

Mustafa ÇEKİÇ

Öğretim Görevlisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hatay, Türkiye

Lecturer, Hatay Mustafa Kemal University, Faculty of Health Sciences
Hatay, Turkey

cekicm@mku.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8227-988X>

Makale Bilgisi / Article Information

<http://dx.doi.org/10.29238/tbd.2007.50597>

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / The Article Arrival Date: 29.03.2021

Yayınlanma Tarihi / Publication Date: 25 Haziran / June 2021

Yayınlanma Sezonu / Publication Season: Haziran / June 2021

Cilt / Volume: 30

Sayfa / Pages: 122-139

**HATAY AFAD GÖNÜLLÜLERİNİN
SOSYO DEMOGRAFİK BİLGİLERİ VE MOTİVASYON ANALİZİ**

Öz

Bu çalışma; Hatay iline kayıtlı AFAD gönüllülerin sosyo demografik bilgilerini ortaya koymak ve faaliyetlerde yer almalarını sağlayan motivasyon faktörlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini, 2019 yılında Hatay Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen, AFAD Gönüllüleri buluşuyor etkinliğine katılan 181 gönüllü oluşturmuştur. Çalışmada, Gönüllü Motivasyon Envanteri Ölçeği ve sosyo demografik verileri ortaya koyan kişisel bilgi formundan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Hatay ili AFAD gönüllülerin büyük kısmının lisans düzeyinde üniversite öğrencisi, genç ve bekâr bireylerden oluştuğu ayrıca erkek katılımcı sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Sosyal etkileşim ve afet farkındalığı yüksek bireylerin AFAD gönüllüsü olmaya daha yatkın olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllü, Afet gönüllüsü, Gönüllü motivasyon envanteri, Sosyo demografik veri

**SOCIO DEMOGRAPHIC INFORMATION AND MOTIVATION
ANALYSIS OF HATAY AFAD VOLUNTEERS**

Abstract

This study; was carried out to reveal the socio-demographic information of AFAD volunteers registered in the province of Hatay and determine the motivation factors that enable them to participate in the activities.

The sample of the study consisted of 181 volunteers who participated in the AFAD Volunteers Meeting event organized by the Hatay Disaster and Emergency Directorate in 2019. In this study, a questionnaire consisting of the Volunteer Motivation Inventory Scale and a personal information form of 4 questions on socio-demographic data was used. As a result of the research, it was seen that most of the volunteers of AFAD in Hatay province consist of university students, young and single students at the undergraduate level, and there are more male participants. It is predicted that individuals with high social interaction and disaster awareness are more likely to become AFAD volunteers.

Keywords: Volunteer, Disaster volunteer, Volunteer motivation inventory, Socio demographic data

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından afet tanımı, “İnsanlar için, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar” şeklinde tanımlanmıştır. Afetlerin büyüklüğü genelde yaralanmalar, ölümler, yapıların hasarları, toplumun sosyal ve ekonomik kayıpları ile ölçülmektedir.

Türkiye bulunduğu jeolojik konum nedeniyle tektonik depremsel hareketlerden ve iklim yapısı nedeniyle doğal afetlerden etkilenmektedir. Ülkemizde yaşanan afetlerin sonucunda ölümlerin; %65'i deprem, % 15'i heyelan, % 12'si sel, %7'si kaya düşmesi ve %1'i de Çığ düşmesinden meydana gelmektedir (Şahin ve Kılınç, 2016). Ülkemizde yılda 5 ila 6 büyüklüğünde depremler oluşmakta ve can kayıpları meydana gelmektedir. Ülkemiz, dünyada oluşan depremler açısından değerlendirildiğinde, can kaybıyla sonuçlanmada üçüncü, etkilenen mağdur bireyler açısından ise sekizinci sırada yer almaktadır.

Türkiye’de oluşan doğal afetlerde, afetzedeler ilk anda profesyonel yardım ekipleri tarafından değil o an bölgede bulunan ve afetten kurtulmuş olan insanlar tarafından kurtarılmaktadır. Depremi ardından ilk 72 saat olarak kabul edilen Altın Saatten sonra afetzedenin hayatta kalma olasılığı azalmaktadır. Bu nedenle olay yerinde bulunan afete maruz kalmış diğer kişiler, enkaz altında olan afetzedeleri kurtarma da profesyonel afet kurtarma ekiplerinden daha fazla şansa sahiptir. Özellikle olay yerinde bulunan ekiplerin, arama kurtarma konusunda eğitilmiş ve örgütlüyse bu şans çok daha fazla artmaktadır (United Nations [UN], 2013).

Ülkemiz 17 Ağustos 1999 günü (Marmara Depremi), 7.4 büyüklüğünde merkez üssü Gölcük ilçesi olan, Yalova, Kocaeli, Bursa, Sakarya, Bolu ve İstanbul illerini de içine alan ve büyük yıkımlara neden olan bir deprem yaşamıştır. Yaşanan olayın hemen ardından, Arama-kurtarma, ilkyardım, afet lojistiği, barınma ve iletişim faaliyetleri gibi büyük problemler yaşanmıştır. Yaşanan afette halkın afetzede bölgesine sadece ayni ve maddi kaynakları ile yardım etmesinin yeterli olmadığı görülmüştür. Depremi yaşadığı bölgelerde her türlü yardım faaliyetinde gönüllülere ihtiyaç duyulmuştur. Gönüllülük veya gönüllü olma kavramının ülkemizde yeni öğrenildiği bir dönemde uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları ile birlikte binlerce vatandaşımız afet gönüllüsü oldu. Türkiye’de gönüllülük, Marmara depremi ile önem kazanmıştır. Gönüllüler, deprem bölgesinde faaliyet gösteren ve ilk olay anında organize olmakta güçlük yaşayan kamu kurumlarının yerini alarak, arama kurtarma, insani yardım çalışmalarına uzun bir süre devam etmişlerdir.

Gelişmiş ülkelerde gönüllüler, yaşadıkları toplumun genel veya özel gereksinimlerini karşılamak için çeşitli sosyal sorumluluk faaliyetleri içerisinde yer alarak, içinde bulundukları organizasyonlarda farklı görevleri yerine getirirken zaman ve çaba harcamaktadırlar. Gönüllüler işgücü bakımından insan kaynağının önemli bölümünü oluşturmaktadır (Sözeri ve diğerleri,2008). Gönüllülük, hiçbir maddi bir beklenti içerisinde olmadan, istekli bir şekilde yapılırken örgütsel bağlılık da yaratılarak yerine getirilmesini gereken bir faaliyettir. Gönüllülük, faaliyete katılan bireylere deneyim kazanma başta olmak üzere, sosyal ve iş ilişkilerini geliştirme ve farklı iş ortamlarını/organizasyon yapılarını gözlemlemek gibi faydalar sağlamaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında bu araştırma, Hatay ilinde Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne kayıtlı Afet Gönüllülerinin Sosyo-Demografik Bilgileri ile Gönüllülük Motivasyonlarını ortaya koymaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Gönüllülük Kavramı ve Tanımı: Literatürde Gönüllü kavramı; kişinin ailesine veya işine ayırdığı zamanın dışında kalan sürelerde başkalarına yardım etmek veya yeni bir şeyler öğrenmek arzusuyla, herhangi bir ücret almadan farklı alanlarda faaliyet gösteren

işlerde çalışmayı kendi istekleri ile kabul eden kişilere denilmektedir (Ferrand ve diğerleri, 2006).

Türk Dil Kurumu'na göre ülkemizde gönüllü; *"Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen kişi"* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Gönüllülükte üç ana faktör bulunmaktadır, herhangi bir ücret beklemezsizin organizasyona katkıda bulunulmak, zorlama olmadan yapmak, toplumun ve gönüllülerin yararına çalışmaktır (Koşan ve Güneş, 2009; Fişne, 2017). Gönüllü, sorumluluk bilinci ile topluma değer katmak ve kendi gelişimi için zorlama olmadan bunu hayat felsefesine dönüştüren insandır. Gönüllülük toplumların özelliklerine göre değişiklik gösterse de evrensel açıdan bağdaştırıcı özellikleri bulunmaktadır. Farklı toplumların dil, din, kültür ve yaşam biçimlerine bakılmaksızın dayanışma içinde olmayı, paylaşmayı ve farklılıkları zenginlik olarak görmeyi bünyesinde barındırmaktadır (Bağcı, 2013).

Güzel ve diğerleri (2015) Gönüllüyü, *"fiziksel gücünü, zamanını, bilgisini, bir veya birden çok becerisini ve deneyimini organizasyonlara finansal bir karşılık beklemeden sunan ve özellikle çevresi için rol model olan kişi"* olarak tanımlamaktadır.

Gönüllülük, toplumların gelişimi açısından toplumların sorunlara karşı yardım etme isteğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda gönüllük bireylerin topluma ve devletine karşı aidiyet duygusunu geliştirmekte, birlik ve beraberliği ortaya koyarak, sosyal yaşam içerisinde insani ilişkilerini arttırmaktadır. Gönüllüler, görev aldıkları organizasyon veya etkinliklerde eğitim alarak, ailesine, yaşadığı topluma veya iş hayatına katkı sağlamaktadırlar. Gönüllüler, gönüllü olarak çalıştıkları organizasyonda yeni kişiler ile tanışarak sosyal yaşamlarını genişletebilir ve gelecekteki iş yaşamları için yeni arkadaşlar edinebilirler (Cheung ve Liu, 2017).

Dünyada gönüllülük yoluyla kalkınma ve barışa katkı sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) programı kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Gönüllülerinin (UNV) hazırladıkları rapora göre Gönüllülük, toplum tarafından değerli hissetme duygusuna ihtiyacı olan kişinin toplumsal dışı vurumu ve dayanışma mekanizması ile hem bireyin hem de toplumun refahına doğrudan katkı sağlamaktır (United Nations [UN], 2011 ve United Nations [UN], 2013).

2.2 Türkiye’de Gönüllülük ve Sivil Toplum Kuruluşları: Türkiye’de gönüllülük, bireylerin kendi istekleri ile yaşadığı toplumun iyiliğini düşünen ve yaşam kalitesinin artırılmasını amaçlayan bir faaliyet olarak algılanmaktadır (Güzel,2015). Türk toplumu tarihsel süreç içerisinde her zaman gönüllülük faaliyetlerinde bulunmuştur. Tarihten bu yana yapılan bu gönüllülük faaliyetlerinin değeri ve topluma olan katkıları *"Bir elinin verdiğini öbür elin görmesin"* atasözünde olduğu gibi günümüze kadar ortaya çıkarılamamış ve bu faaliyetlerin önemi ortaya konulamamıştır (United Nations [UN], 2013).

Aydınlığil (2013) yaptığı çalışmada; Gönüllülük ile yapılan işlerin devlet otoritesi eliyle yapıldığında maliyetinin çok daha fazla olduğunu ortaya koyarken, gönüllük eliyle yapılan faaliyetlerin maliyetinin düşük olduğunu, sosyal, ekonomik ve insani açıdan katma değerinin daha yüksek olduğunu söylemektedir. Ayrıca Devlet tarafından yapıldığı durumlarda oldukça maliyetli olan çalışmalar, Sivil Toplum Kuruluşları ve gönüllüler tarafından gönüllülük kapsamında daha az maliyetle gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde gönüllülük faaliyetlerini yürütmek için bireyler daha çok sivil toplum örgütleri ile beraber hareket etmektedir. Sivil toplum, *"Belli bir yasal düzenleme içerisinde gönüllülük esasına dayalı olarak kendi kaynaklarına sahip, devletten özerk, özel alan ile devlet arasında aracı niteliğinde örgütlü bir sosyal yapılanma"* olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın verilerine göre Türkiye’de hali hazırda 121.192 âdet aktif dernek bulunmaktadır. Gönüllülük faaliyetlerini yoğun olarak kullanan 358 adet dernek Kamu Yararına Dernek statüsünde çalışmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2020a).

Ülkemizde gönüllülük faaliyetleri eğitim, sanat, sağlık, çevre, spor vb., alanlarda yürütülmektedir. Türkiye’de afet alanında çalışma yapan ve gönüllülerden en çok yararlanan veya faaliyetlerini tamamen gönüllülük kapsamında yürüten sivil toplum kuruluşu olan derneklere örnek olarak; Türkiye Kızılay Derneği (Türk Kızılay), Telsiz Radyo Amatörleri Cemiyeti (TRAC), Arama Kurtarma Derneği (AKUT), Arama Kurtarma Acil Yardım Derneği (SAR) vb. gösterilmektedir. Gönüllülük faaliyetlerini yürüten STK’ların, gönüllülük yönetimi gelişmiş ülkelerde olduğu gibi profesyonel ekipler tarafından yürütülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2020b).

Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) “Ulusal Gönüllülük Komitesi” kurarak ülkemizde çeşitli STK’lar ve kamu kuruluşları ile birlikte Türkiye’de bir gönüllülük altyapısı oluşturmak adına, gönüllülük algısını ve gönüllülüğün gelişmesine yönelik çalışmalar başlatmıştır (United Nations [UN], 2013). Her yıl 5 Aralık’ta Türkiye ve dünya genelindeki gönüllüler tarafından Dünya Gönüllülük Günü kutlanmaktadır. 2018 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın işbirliğiyle hayata geçirilen “Dayanıklı Toplamlar İnşası” projesini başlatmıştır. Projede temel hedef, Dünyadaki Gönüllülerin Pozitif Dayanışmasını Tanımak olarak belirlemiştir. Birleşmiş Milletler Gönüllülerinin hedefi, “afet ve acil durumlar da yapılan çağrılara cevap veren, hayat kurtarmaya yardımcı olan ve haysiyetle hayatlarını yaşamaya devam etmek isteyenlere destek veren Dünyadaki gönüllülerin pozitif dayanışmasını tanımak” şeklinde belirlenmiştir (Gençlik Spor Bakanlığı [GSB], 2020).

Türkiye’de Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından “2019 Gönüllülük Yılı” ilan edilerek, “Spor, Kültür-Turizm, Çevre, Afet ve Acil Durum, Eğitim, Sağlık ve Sosyal Hizmetler” başlıklarında adımlar atılmış ve bu konuda sivil toplum kuruluşlarının yanında gönüllülük projelerine destek olunmuştur. Gençlik ve Spor Bakanlığı Genç gönüllüler platformu oluşturarak özellikle afet ve acil durum alanında birçok sivil toplum kuruluşu ile birlikte genç gönüllülere ulaşmaya çalışmıştır (Gençlik Spor Bakanlığı [GSB], 2019).

Türkiye’de toplumun yüzde 2,5 kadarı toplumsal olaylarla ilgilenen sivil toplum kuruluşlarında görev almaktadır. Türkiye’de yapılan gönüllü faaliyetlere katılım ülke nüfusu göz önüne alındığında oldukça düşüktür (Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı [TEGV], 2012). Finlandiya’da katılım oranlarının yüzde 75 ila 80, Kuzey Amerika’da yüzde 68, İsveç’te yüzde 57, Hindistan’da yüzde 32, Ukrayna’da ise yüzde 13 düzeyinde olduğu görülmüştür. Dünya Gönüllülük Endeksi (World Giving Index) incelendiğinde, Türkiye 135 ülke arasında 132. sırada yer almaktadır (Erdoğan, 2016). Dünya Bağış Endeksine göre, gönüllük faaliyetine katılanların yüzde 10’u para bağışı ile yüzde 4’ü bireysel gönüllü faaliyetlere katılmaktadır. Bu açıdan, Türkiye 145 ülkenin yer aldığı endeksin 137. sırasında yer almaktadır (Word Giving Index [CAF], 2012). Türkiye’de halkın büyük çoğunluğu herhangi bir kuruluşa üye olmaksızın gönüllü olarak organizasyonlarda yer almaktadır. Buda uluslararası endekslerde katılımı düşük göstermektedir.

Türkiye nüfusunun yaş ortalaması 30’un altında olması nedeniyle toplum genç yapıdadır. Bu genç nüfusumuzdan dolayı gönüllük faaliyetlerine karşı toplumsal duyarlılık bulunmaktadır. Ülkemizde genç gönüllülerin organizasyonlarda gönüllü olma nedenleri arasında, ortaöğretim ve yükseköğretimde bulundukları yıllarda bir amacın parçası olma, boş zamanlarını değerlendirme, topluma faydalı olma, farklı kültürler tanıma, kariyer gelişimi, toplumsal olaylara duyarlılık, kişisel gelişim, kişilerarası ilişkiler ve dışsal ödüller sayılmaktadır. Gönüllülüğün kişisel gelişim, tecrübe kazanma ve sosyal ilişki kurma şeklindeki girişimcilik için de önemli faktörleri barındırdığı görülmektedir (Ekmekçi ve İnan, 2020). Özellikle afetlerle yaşayan ülkemizde arama kurtarma çalışmalarında bulunan sivil toplum kuruluşlarında görev yapan gönüllülerin önemi ve katkısı son derece önemlidir.

2.3.Afet Gönüllüsü: Afet yönetimine gönüllü katılım tüm dünyada teşvik edilmektedir. Birleşmiş Milletlerin başını çektiği HYOGO Çerçeve Eylem Plan’ında (2005)

afet risklerinin azaltılması ve doğal afetlerle baş edebilirliğin arttırılması için mutlaka halkın katılımının teşvik edilmesi ve gönüllülük kavramının güçlendirilmesi istenmektedir.

Dünyada afetlerle doğrudan ilişkili Uluslararası STK'lar; Türkiye Kızılay Derneği (Türk Kızılay), Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA), Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF), Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu (INSARAG) vb. kuruluşlardır.

Dünyada afetlere maruz kalmış toplumların temel ihtiyaçlarını karşılaması gönüllü yapılanmalar olmadan devletlerin tek başına baş edebilmesi imkânsızdır. Afet gönüllülerinin, afetlerin tüm aşamasında rolleri azımsanamaz derece görülmektedir. Türkiye'de gönüllü faaliyetlerin katılımın en fazla olduğu alan afet olaylarıdır. Afet yönetiminde gönüllü katılımı daha çok; ilkyardım, acil sağlık hizmetlerine destek, hafif arama kurtarma, insani yardım lojistiği, afet kriz merkezlerine destek, barınma hizmeti, acil haberleşme destek hattı, yiyecek içecek dağıtımı, çocuklarda psikolojik destek vb. alanlarda görülmektedir (United Nations [UN], 2013).

Türkiye'de Afet Gönüllüsü olma sürecini başlatan en önemli olaylardan biri 1999 İstanbul Depreminde Telsiz Radyo Amatörleri Cemiyeti (TRAC) ve Arama Kurtarma Derneği (AKUT) gibi sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirdiği gönüllü faaliyetler sırasındaki başarılarının haberlerde veya sosyal medyada yer almasıdır.

2009 yılında Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Marmara depremi sonrasında afet konusunda faaliyet gösteren kamu kuruluşları olan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün tek çatıda toplanmasıyla kurulmuştur. 15 Temmuz 2018 tarihinden itibaren, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmaktadır (Yeşilay, 2020). Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'da, çeşitli Afet seviyelerinde ulusal ve yerel hizmet grupları kapsamında, Türk Kızılay'ı ve STK'lar yapılan planlamalar ve afete hazırlık protokolleri ile afet bölgesinde yürütülecek çalışmalara destek olacak şekilde yer almaktadır.

AFAD Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planında (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2013). "Depremelerin Etkileriyle Baş Edebilmek" adlı konu başlığında afet gönüllülük sistemiyle ilgili çalışmalar yapılması planlanmıştır. Afet gönüllülük sisteminin kurulması, gönüllülüğün teşvik edilmesi, asgari standartların oluşturulması ve bu amaçla yapılacak çalışmalar eylem planı Strateji C.1.4 başlığı altında irdelenmiştir. Bu ana başlık altında C.1.4.1. (Mevcut yasalar taranarak afet gönüllülüğü kavramı ve iş tanımları konusundaki tekrar ve/veya eksiklikler giderilecektir), C.1.4.2. (Kamu kurum ve kuruluşlarında afet gönüllülüğünü teşvik için gerekli yönetmelik ve genelgeler hazırlanacaktır) ve C.1.4.3. (Gönüllü kurum ve kuruluşların işleyiş süreçleri tanımlanarak karar verici ve uygulayıcılar için el kitapları hazırlanacaktır) eylemleri değerlendirilmiştir. Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planında belirtilen gönüllülük sisteminin geliştirilmesiyle ilgili olarak AFAD 2013 yılında önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Afet Gönüllülüğü ile ilgili olarak mevcut yasaların taranması yapılmış olup, çıkarılacak yönetmelikle afet gönüllülüğü kavramı ve bunların iş tanımları konusundaki tekrarların ve/veya eksikliklerin giderilmesi planlanmıştır. Afet gönüllülerine ilişkin çalışma usul ve esaslarını belirleyecek yönetmelik AFAD tarafından yazılmış olup onayı beklenmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2012). Yukarıda belirtilen planlamalar dâhilinde, gönüllü olmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin; görev alanlarının belirlenmesi, eğitimlerle kapasitelerinin arttırılması ve gönüllülük sistemi içerisindeki performanslarının takip edilmesi hedeflenmiştir. AFAD Gönüllüsü, kendi isteği doğrultusunda, dayanışma ve yardımlaşma amacıyla bireysel çıkarlarını gözetmeksizin hiçbir maddi beklentisi olmadan sadece topluma faydalı olmak arzusuyla fiziksel gücünü, zamanını, bilgi birikimini, yeteneğini ve deneyimini kullanarak afet ve acil durum öncesinde, sırasında ve sonrasında toplum hizmeti çalışmalarına katkı sağlayan kişiler olarak tanımlanmıştır (Yeşilay, 2020).

İçişleri Bakanlığı 2019 yılını "Afetlere Hazırlık Yılı" ilan etmiş ve gönüllülük sistemini uygulamaya geçirmiştir. AFAD, afet ve acil durumların meydana getireceği maddi ve manevi zararı en aza indirmek, toplumu afet ve acil durumlara daha dirençli hale getirmek ve insan hayatında fark yaratmak için becerilerini kullanmaya daima hazır, eğitilmiş ve organize bir şekilde yer alabilecek AFAD Gönüllülerine çevrimiçi eğitimler, yüz yüze eğitimler ve saha eğitimleri ile desteklemektedir. Gönüllüler afet ve acil durum öncesinde, sırasında ve sonrasında görev alacak şekilde, yetkinlikleri ve aldıkları eğitime göre temel, destek ve uzman gönüllü seviyelerinde eğitilerek afet farkındalığının artırılması, toplum direncinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Özellikle, afet alanında literatürde gönüllü olmayı içeren çok az çalışma yapılmıştır, bu nedenle çalışmanın genel amacı, AFAD Gönüllülerinin Gönüllü Motivasyon Envanteri (GME) kullanarak gönüllülük motivasyonlarını ortaya çıkarmaktır.

3. YÖNTEM

3.1. Ana Kütüphane ve Örneklem: Mayıs 2020 tarihinde Hatay İl Afet Müdürlüğü bünyesinde başlatılan Afet Gönüllüsü projesinde "AFAD Gönüllüleri Buluşuyor Etkinliğine" 181 kişi etkinliğe katılmış olup, 181 kişilik evren içinden 124 AFAD Gönüllüsü örneklemi oluşturmuştur. Güven Düzeyi %95 güven aralığı 0,5 olarak kabul edilmiştir. Ana kütleye ulaşma oranı ise %68,5'dir.

3.2. Veri Toplama: Araştırmada veri toplama aracı olarak Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Gönüllü Motivasyon Envanteri ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde gönüllülerin, Gönüllü Motivasyon Envanteri ile gönüllü olma sebeplerine yönelik 44 soru kullanılmıştır. Sorular 5'li likert ölçeği (1 "Kesinlikle Katılmıyorum", 2 "Katılmıyorum", 3 "Kararsızım", 4 "Katılıyorum", 5 "Kesinlikle Katılıyorum") kullanılarak cevaplanmıştır. Anketin ikinci bölümünde, katılımcıların demografik özelliklerini saptamaya yönelik 4 adet soru kullanılmıştır.

Esmond ve Dunlop (2004) tarafından geliştirilmiş ve Çevik ve Gürsel (2015) tarafından Gönüllü Motivasyon Envanteri (GME) olarak Türk Popülasyonuna uyarlanmış ölçek kullanılmıştır. GME ölçeği 44 maddeden ve Şekil 1'de açıklanan 10 alt boyuttan oluşmaktadır.

Gönüllü Motivasyon Envanteri Alt Ölçekleri		
1	Değerler (Values)	Gönüllüler, diğer insanlara yardım etmenin önemli olduğu inancını taşıyor veya önemli bir rol olduğuna inanırlar.
2	Karşılıklık (Reciprocity)	Gönüllülerin inancına göre "ne ekersen onu biçersin" diğerlerine yardım sürecinde ve onların gönüllü çalışmalarında "iyi yapmak" kendilerine ne gibi iyi şeylerin kazandırıyor ölçülür.
3	Takdir etme (Tanıma) (Recognition)	Gönüllünün yeteneklerinin ve katkılarının bilinmesi onu motive eder.
4	Anlama (Understanding)	Gönüllü yaşantıda sık sık kullanılmayan beceri ve deneyimleri daha fazla öğrenir.
5	Benlik Saygısı (Self-Esteem)	Gönüllülük, benlik saygısı ve kendine değer verme ile ilgili hisleri artırır.
6	Tepkisellik (Reactivity)	Gönüllülerin, kendilerinin geçmiş ya da şimdiki durumlarını belirtmek ve 'iyileştirmek' ihtiyacından dolayı ortaya çıkışıdır.
7	Sosyal (Social)	Gönüllüler, diğerleri tarafından önemli olan norm değerlerinden etkilenirler. (örneğin arkadaş veya aile)
8	Koruyucu (Protective)	Gönüllülerin kendileri hakkındaki olumsuz düşünce ve duygularının (suçluluk ve problemleri) azaltılmasıdır.
9	Sosyal Etkileşim (Social Interaction)	Gönüllünün sosyal ağlar kurması ve başkaları ile etkileşiminde sosyal yönler amaçlanmıştır
10	Kariyer Geliştirme (Career Development)	Faydalı kişiler ile bağlantı kurma, deneyim, beceri ve istihdam kazanabilme.

Şekil 1: Gönüllü Motivasyon Envanteri Alt Ölçekleri ve açıklaması (Çevik,2012)

Araştırmadan elde edilen 124 adet veri seti istatistikî yöntemlerle analiz edilmiştir. Öncelikle kullanılan ölçeğin güvenilirliğini ölçmek için yaygın bir yöntem olan Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Ayrıca frekans analizi, faktör analizi ve hipotez testleri yapılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi: Verilerin Analizinde SPSS 22.0 for Windows istatistik programı kullanılmıştır. Demografik özelliklere ilişkin verilerde yüzde ve frekans yöntemi, ağırlıklı ortalama testleri uygulanmıştır.

Katılımcıların gönüllülük motivasyonlarına ilişkin verilerinin analizinde veriler normal dağılmadığı ve significance (anlamlılık) değerleri 0.05'den küçük olduğu için t testi yerine, Mann Whitney-U (iki aritmetik ortalama arasındaki farkın anlamlılığı) test yöntemi kullanılmıştır. Yapılan kolmogorov-smirnov ve shapiro-wilk testlerinin sonucu 0.05'den küçük olduğundan verilerin normal dağılıma uymadığı bu nedenle de nonparametrik testler yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan AFAD Gönüllülerinin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Örneklem toplam 124 gönüllüden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan gönüllülerin yaşları dikkate alındığında katılımcıların çoğunluğunu; %56,5 oranıyla 20 ve daha genç yaş grubu, %25,8 oranıyla 21-30 yaş gurubu, %11,3 oranıyla 31-40 yaş gurubu ile %6,5 oranıyla 41 ve üzeri yaş gurubunda olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan gönüllülerin eğitim düzeylerine bakıldığında, en fazla katılım; % 95,2 üniversite lisans düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir. Medeni durumu incelendiğinde 124 Afet Gönüllülerinin %83,1 gibi büyük bir oranda bekârlardan oluşmaktadır. Tablo 1'de sosyo-demografik özelliklere göre dağılımlar gösterilmiştir.

Tablo 1: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımları

	Kadın		Erkek		Toplam	
Cinsiyet	N	%	N	%	N	%
	59	47,6	65	52,4	124	100
Yaş Grubu						
	Kadın	%	Erkek	%	N	%
20 ve Daha Genç Yaş	43	72,9	27	41,5	70	56,5
21-30 Arası	13	22	19	29,2	32	25,8
31-40 Arası	2	3,4	12	18,5	14	11,3
41 ve Üzeri	1	1,7	7	10,8	8	6,5
Eğitim Düzeyi/Tahsil						
Eğitim Düzeyi	Kadın	%	Erkek	%	N	%
Lise	0	0	2	3,1	2	1,6
Üniversite	57	96,6	61	93,8	118	95,2
Lisansüstü	2	3,4	2	3,1	4	3,2
Medeni Durum						
	Kadın	%	Erkek	%	N	%
Bekâr	56	94,9	47	72,3	103	83,1
Evli	3	5,1	18	27,7	21	16,9

Katılımcıların çoğunluğunun mesleğini birinci sırada öğrenci, ikinci sırada akademisyen olduğunu belirtmiştir. Diğerleri bölümündeki meslek gurupları: İtfaiye Eri/Çavuşu, Emekli, Mühendis, İş Güvenliği Uzmanı, Serbest Meslek, şeklindedir.

4.2. Afet Gönüllülüğüne İlişkin Bulgular: Katılımcıların anket sorularına verdikleri cevaplar dikkate alınarak hazırlanmış olan analiz sonuçlarında demografik özellikler, gönüllülüğüne ilişkin bulgular, değişkenlerin alt boyutlar ile ilişkisine dair bulgular, alt boyutların birbirleri arasında anlamlılık düzeyleri ve yorumlar yapılmıştır.

Değişkenlere ait verilerin ortaya konulduğu Tablo 2 incelendiğinde, araştırmada kullanılan alt boyutlara ait değerler verilmiştir. Alt boyutlar içinde Standart sapması en düşük (1,69) Karşılık boyutu iken Standart sapması en yüksek (4,69) Sosyal boyut olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Alt Boyutlara Ait Ortalama, Standart Sapma Değerleri

	N	Ortalama	Standart Sapma	Min	Max
Değerler	124	21,3468	3,01229	10,00	25,00
Takdir Etme	124	17,8145	3,41533	9,00	25,00
Sosyal Etkileşim	124	15,9032	2,80655	6,00	20,00
Karşılık	124	8,0806	1,69455	2,00	10,00
Tepkiselilik	124	15,7097	2,53359	10,00	20,00
Benlik Saygısı	124	19,5806	3,09234	5,00	25,00
Sosyal	124	16,0323	4,68857	5,00	25,00
Kariyer Gelişim	124	13,7016	3,70010	4,00	20,00
Anlama	124	21,3226	3,05917	13,00	25,00
Koruyucu	124	17,8145	3,84743	8,00	25,00

Tablo 3’de görüldüğü üzere, afet gönüllülerinin değerler alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar test sonuçlarında; Değerler, sosyal etkileşim, karşılık, benlik saygısı ve anlama alt boyutlarına ilişkin puanlar cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde, istatistiksel açıdan kadın grupları lehine anlamlı şekilde farklı çıkmıştır ($p<0.05$).

Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine göre Ölçek Alt Boyut Puanlarındaki Farklılığı Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar arası Mann Whitney U Testi

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std Sapma	Std. Hata	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Değerler	Kadın	59	22,0339	3,17298	,41309	1252,500	3397,500	-3,352	,001
	Erkek	65	20,7231	2,73580	,33933				
Takdir Etme	Kadın	59	18,2034	3,29984	,42960	1689,500	3834,500	-1,145	,252
	Erkek	65	17,4615	3,50480	,43472				
Sosyal Etkileşim	Kadın	59	16,4237	2,66654	,34715	1481,500	3626,500	-2,196	,028
	Erkek	65	15,4308	2,86667	,35557				
Karşılık	Kadın	59	8,3559	1,81719	,23658	1467,000	3612,000	-2,302	,021
	Erkek	65	7,8308	1,54686	,19186				

Tepkisellik	Kadın	59	16,01 69	2,4669 6	,3211 7	1636,00 0	3781,00 0	- 1,421	,155
	Erkek	65	15,43 08	2,5797 8	,3199 8				
Benlik Saygısı	Kadın	59	20,33 90	2,7012 8	,3516 8	1318,50 0	3463,50 0	- 3,020	,003
	Erkek	65	18,89 23	3,2793 1	,4067 5				
Sosyal	Kadın	59	15,79 66	4,9367 7	,6427 1	1823,00 0	3593,00 0	-,474	,636
	Erkek	65	16,24 62	4,4792 3	,5555 8				
Kariyer Gelişim	Kadın	59	14,33 90	3,5165 1	,4578 1	1569,50 0	3714,50 0	- 1,750	,080
	Erkek	65	13,12 31	3,7935 3	,4705 3				
Anlama	Kadın	59	22,35 59	2,6245 7	,3416 9	1186,50 0	3331,50 0	- 3,688	,001
	Erkek	65	20,38 46	3,1409 2	,3895 8				
Koruyucu	Kadın	59	18,23 73	3,8566 5	,5020 9	1711,50 0	3856,50 0	- 1,034	,301
	Erkek	65	17,43 08	3,8282 2	,4748 3				

Tablo 4'te görüldüğü gibi, katılımcıları yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde, P değeri "takdir etme, sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi" alt boyutlarında 0.05'den küçük çıkmıştır. Takdir etme, sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi alt boyutlarına ilişkin puanlar yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Fark özellikle, sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi açısından 20 yaş ve daha genç olan kişilerin lehine gerçekleşirken; takdir etme 21-30 yaş grubu kişilerin lehine olmuştur. 20 yaş ve daha genç bireyler sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi açısından diğer yaş gruplarına göre daha avantajlı sonuçlar çıkmıştır.

Tablo 4: Yaş Gruplarının Ölçek Alt Boyutlarına göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Min	Max	Chi-Square	Asym p. Sig.
Değerler	20 Yaşından Daha Genç	70	21,685 7	3,0623 6	,3660 2	10,00	25,0 0	7,469	,058
	21-30 Arası	32	20,562 5	3,3498 9	,5921 8	12,00	25,0 0		
	31-40 Arası	14	22,142 9	2,0702 0	,5532 8	18,00	25,0 0		
	41 ve üzeri	8	20,125 0	1,5526 5	,5489 4	18,00	23,0 0		
	Total	124	21,346 8	3,0122 9	,2705 1	10,00	25,0 0		
Takdir Etme	20 Yaşından Daha Genç	70	18,314 3	3,1371 7	,3749 6	11,00	25,0 0	14,12 3	,003

	21-30 Arası	32	18,468 8	3,4732 6	,6139 9	12,00	24,0 0		
	31-40 Arası	14	15,285 7	3,7298 9	,9968 6	9,00	23,0 0		
	41 ve üzeri	8	15,250 0	1,9820 6	,7007 6	12,00	19,0 0		
	Total	124	17,814 5	3,4153 3	,3067 1	9,00	25,0 0		
Sosyal Etkileşim	20 Yaşından Daha Genç	70	16,471 4	2,4655 4	,2946 9	8,00	20,0 0	8,693	,034
	21-30 Arası	32	15,718 8	2,9318 5	,5182 8	6,00	20,0 0		
	31-40 Arası	14	14,357 1	3,4996 1	,9353 1	9,00	19,0 0		
	41 ve üzeri	8	14,375 0	2,6152 0	,9246 1	11,00	19,0 0		
	Total	124	15,903 2	2,8065 5	,2520 4	6,00	20,0 0		
Karşılık	20 Yaşından Daha Genç	70	8,1857	1,6177 7	,1933 6	3,00	10,0 0	1,018	,797
	21-30 Arası	32	7,9688	1,9916 7	,3520 8	2,00	10,0 0		
	31-40 Arası	14	8,0000	1,7974 3	,4803 8	4,00	10,0 0		
	41 ve üzeri	8	7,7500	,88641	,3133 9	6,00	9,00		
	Total	124	8,0806	1,6945 5	,1521 7	2,00	10,0 0		
Tepkisellik	20 Yaşından Daha Genç	70	15,885 7	2,5511 7	,3049 2	10,00	20,0 0	2,314	,510
	21-30 Arası	32	15,218 8	2,2538 1	,3984 2	10,00	20,0 0		
	31-40 Arası	14	16,142 9	2,7416 2	,7327 3	11,00	20,0 0		
	41 ve üzeri	8	15,375 0	3,2043 5	1,132 91	10,00	20,0 0		
	Total	124	15,709 7	2,5335 9	,2275 2	10,00	20,0 0		
Benlik Saygısı	20 Yaşından Daha Genç	70	19,814 3	2,8756 5	,3437 1	10,00	25,0 0	2,661	,447
	21-30 Arası	32	19,718 8	2,6302 8	,4649 7	14,00	24,0 0		
	31-40 Arası	14	18,928 6	4,8748 1	1,302 85	5,00	25,0 0		
	41 ve üzeri	8	18,125 0	2,7998 7	,9899 0	13,00	22,0 0		
	Total	124	19,580 6	3,0923 4	,2777 0	5,00	25,0 0		
Sosyal	20 Yaşından Daha Genç	70	15,714 3	4,5719 5	,5464 5	5,00	24,0 0	2,512	,473

Hatay AFAD Gönüllülerinin Sosyo Demografik Bilgileri ve Motivasyon Analizi

	21-30 Arası	32	16,968 8	4,2916 6	,7586 7	8,00	25,0 0		
	31-40 Arası	14	15,000 0	5,8704 0	1,568 93	7,00	25,0 0		
	41 ve üzeri	8	16,875 0	5,1668 6	1,826 76	7,00	22,0 0		
	Total	124	16,032 3	4,6885 7	,4210 5	5,00	25,0 0		
Kariyer Gelişim	20 Yaşından Daha Genç	70	14,614 3	2,9453 6	,3520 4	8,00	20,0 0	24,54 4	,001
	21-30 Arası	32	14,312 5	3,6670 9	,6482 6	6,00	20,0 0		
	31-40 Arası	14	9,1429	3,6343 9	,9713 3	4,00	15,0 0		
	41 ve üzeri	8	11,250 0	3,5355 3	1,250 00	4,00	15,0 0		
	Total	124	13,701 6	3,7001 0	,3322 8	4,00	20,0 0		
Anlama	20 Yaşından Daha Genç	70	21,500 0	3,2470 7	,3881 0	13,00	25,0 0	5,540	,136
	21-30 Arası	32	21,468 8	2,6149 0	,4622 5	16,00	25,0 0		
	31-40 Arası	14	21,357 1	3,0786 4	,8228 0	14,00	25,0 0		
	41 ve üzeri	8	19,125 0	2,5877 5	,9149 1	14,00	23,0 0		
	Total	124	21,322 6	3,0591 7	,2747 2	13,00	25,0 0		
Koruyucu	20 Yaşından Daha Genç	70	18,114 3	3,8051 9	,4548 1	11,00	25,0 0	2,416	,491
	21-30 Arası	32	17,468 8	3,2625 4	,5767 4	11,00	24,0 0		
	31-40 Arası	14	18,214 3	4,8860 6	1,305 86	9,00	24,0 0		
	41 ve üzeri	8	15,875 0	4,4541 3	1,574 77	8,00	22,0 0		
	Total	124	17,814 5	3,8474 3	,3455 1	8,00	25,0 0		

Katılımcıların medeni durumlarına göre P değerleri; “takdir etme, sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi” alt boyutlarında 0.05’den küçük çıkmıştır (Tablo 5). Takdir etme, sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi alt boyutlarına ilişkin puanlar medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Fark bekâr olan kişilerin lehinedir.

Tablo 5: Medeni durumlarının Ölçek Alt Boyutlarına göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar Mann Whitney U Testi

		N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	Min	Max	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Değerler	Bekar	103	21,3883	3,14123	,30951	10,00	25,00	934,500	1165,50	-,987	,324
	Evli	21	21,1429	2,32993	,50843	17,00	25,00				
	Toplam	124	21,3468	3,01229	,27051	10,00	25,00				
Takdir Etme	Bekar	103	18,3689	3,20842	,31613	11,00	25,00	504,000	735,00	-3,863	,001
	Evli	21	15,0952	3,14491	,68628	9,00	23,00				
	Toplam	124	17,8145	3,41533	,30671	9,00	25,00				
Sosyal Etkileşim	Bekar	103	16,1553	2,71075	,26710	6,00	20,00	760,000	991,00	-2,156	,031
	Evli	21	14,6667	3,00555	,65586	9,00	19,00				
	Toplam	124	15,9032	2,80655	,25204	6,00	20,00				
Karşılık	Bekar	103	8,0874	1,73266	,17072	2,00	10,00	1048,000	1279,00	-,228	,820
	Evli	21	8,0476	1,53219	,33435	4,00	10,00				
	Toplam	124	8,0806	1,69455	,15217	2,00	10,00				
Tepkisellik	Bekar	103	15,6408	2,50041	,24637	10,00	20,00	1009,500	6365,50	-,484	,628
	Evli	21	16,0476	2,72903	,59552	10,00	20,00				
	Toplam	124	15,7097	2,53359	,22752	10,00	20,00				
Benlik Saygısı	Bekar	103	19,6408	3,12126	,30755	5,00	25,00	968,000	1199,00	-,762	,446
	Evli	21	19,2857	3,00238	,65517	13,00	25,00				
	Total	124	19,5806	3,09234	,27770	5,00	25,00				
Sosyal	Bekar	103	15,9320	4,61511	,45474	5,00	25,00	996,500	6352,5	-,568	,570
	Evli	21	16,5238	5,12464	1,11829	7,00	25,00				
	Toplam	124	16,0323	4,68857	,42105	5,00	25,00				
Kariyer Gelişim	Bekar	103	14,3592	3,36025	,33110	4,00	20,00	468,500	699,50	-4,105	,001
	Evli	21	10,4762	3,66905	,80065	4,00	16,00				

	Topla m	12 4	13,70 16	3,700 10	,3322 8	4,00	20,0 0				
Anlama	Bekar	10 3	21,54 37	2,996 00	,2952 0	13,0 0	25,0 0	797,50 0	1028, 50	- 1,908	,056
	Evli	21	20,23 81	3,207 88	,7000 2	14,0 0	25,0 0				
	Topla m	12 4	21,32 26	3,059 17	,2747 2	13,0 0	25,0 0				
Koruyucu	Bekar	10 3	17,84 47	3,733 15	,3678 4	9,00	25,0 0	1072,5 00	1303, 50	-,060	,952
	Evli	21	17,66 67	4,464 68	,9742 7	8,00	24,0 0				
	Topla m	12 4	17,81 45	3,847 43	,3455 1	8,00	25,0 0				

Tablo 6'da görüldüğü gibi, $p < 0,01$ anlamlılık düzeyinde değerler alt boyutu ile sosyal etkileşim, karşılık, tepkisellik, benlik saygısı, anlama ve koruyucu alt boyutları arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Takdir etme ile sosyal etkileşim ve anlama boyutları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken; kariyer gelişim ile arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Sosyal etkileşim ile karşılılık, tepkisellik, benlik saygısı, sosyali kariyer gelişimi, anlama ve koruyucu alt boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Karşılılık boyutu ile tepkisellik ve koruyucu boyutları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki varken; benlik saygısı, sosyal, kariyer gelişimi ve anlama alt boyutlar arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Tepkisellik boyutu ile benlik saygısı, sosyal, anlama ve koruyucu boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki varken; kariyer gelişimi ile pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Benlik saygısı boyutu ile sosyal, kariyer gelişimi, anlama ve koruyucu boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Sosyal boyutu ile kariyer gelişimi, anlama ve koruyucu boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Kariyer gelişimi boyutu ile anlama boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde, anlamlı bir ilişki mevcuttur. Anlama boyutu ile koruyucu boyutları arasında ise pozitif yönde orta düzeyde, anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Tablo 6: GME Alt Boyut Korelasyon Tablosu

	Değerler	Takdir Etme	Sosyal Etkileşim	Karşılık	Tepkisellik	Benlik Saygısı	Sosyal	Kariyer Gelişimi	Anlama	Koruyucu
Değerler	1,000									
Takdir Etme	,163	1,000								
Sosyal Etkileşim	,500**	,269**	1,000							
Karşılık	,352**	,207*	,498**	1,000						
Tepkisellik	,523**	,152	,613**	,298*	1,000					
Benlik Saygısı	,617**	,213*	,638**	,474*	,607**	1,000				
Sosyal	,169	,177*	,499**	,348*	,435**	,591**	1,000			

Kariyer Gelişim	,143	,432**	,449**	,337* *	,291**	,388**	,475**	1,000		
Anlama	,668**	,242**	,651**	,424* *	,589**	,653**	,319**	,352**	1,000	
Koruyucu	,449**	,082	,477**	,234* *	,661**	,623**	,421**	,222*	,489**	1,000
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).										
**. Korelasyonda p<0.01 düzeyde anlamlı (2-tailed).										

5.TARTIŞMA

Gönüllü Motivasyon Envanterini kullanarak AFAD Gönüllülerin Motivasyon Düzeyleri üzerindeki etkenlerin incelenmesi bu çalışmanın amacıdır. Bireylerin AFAD gönüllüsü olma isteklerinin nedenleri arasında işleri dışında serbest zamanlarında eğitim alma, ilgi alanlarına göre beceri kazanma, toplumsal sorunlara karşı destek olmak gibi birçok neden sayılabilir. Demografik özellikler ve GME'ne ait bulgular literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığı bu bölüm ileride yapılacak çalışmalara da yön verecektir.

Genç (2011);" Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olma Gündeleri: Türk Kızılay'ı Eskişehir Şubesi Gönüllüleri Üzerine Bir Araştırma" isimli yüksek lisans tezinde katılımcıların; cinsiyet, yaş, mesleki durum, eğitim düzeyi gibi demografik durumlarına bakmış. Yaptığımız çalışmanın aksine araştırmaya katılan kadınların daha fazla gönüllü olduğu; çalışmayla benzer şekilde eğitim durumunun Ortaöğretim ve Üniversite düzeyinde yoğunlaştığı, araştırmaya katılanların yaşının genç olduğu ve meslek durumuna göre çoğunlukla yine öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan gönüllülerin yaş grubunun 20 ve daha genç yaş 21-30 yaş grubunda yığılma olmasının nedeni AFAD gönüllülerinin üniversite öğrencilerinin üzerine yoğunlaşmış olmasıdır.

Atçı, Yenipınar ve Unur (2014); 2013 XVII. Akdeniz Oyunlarında bireylerin gönüllü olma nedenleri ile ilgili çalışmalarında, gönüllülerin kadın sayısının fazla, çoğunlukla 19-24 yaş aralığında, bekar ve lisans düzeyinde eğitilmiş olduğu görülmüştür. Yaptığımız çalışma ile cinsiyet değişkenine göre kadın gönüllülerin fazla olması farkı görülmüş ise de medeni durum, yaş aralığı ve eğitim durumları benzerlik göstermiştir. Bu çalışma gönüllü motivasyonu kariyer yönelimi, topluma yönelik, duyarlılık, kişisel gelişim, kişiler arası ilişkiler, spor sevgisi, dışsal ödüller ile 6 boyutta açıklanmıştır.

Berber (2015) yılında yaptığı doktora tezinde Gençlik Olimpiyatlarına Gönüllü Katılımcıların; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi gibi demografik durumlarına bakılmıştır. Yaptığımız çalışmanın aksine araştırmaya katılan kadınların daha fazla gönüllü olduğu; çalışmayla benzer şekilde medeni durumu bekâr, eğitim durumunun üniversite düzeyinde gönüllü yaşının ise grubunun ise genç olduğu gözlenmiştir.

Caz, Yılmaz, Göksel ve Gümüşdağ (2016); Gönüllü Katılım Ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmada, kadınların erkeklere oranla daha gönüllü oldukları, daha önce herhangi bir spor organizasyonunda gönüllü olanların ise daha sonra başka bir faaliyette gönüllü olma isteklerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Biz ise yaptığımız çalışmada AFAD Gönüllülerinde erkek gönüllü sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Erdurmazlı (2018) tarihinde yaptığı çalışmada, gönüllü kuruluşların kültürel özellikleri hakkındaki algılarını belirlemek maksadıyla örgüt kültürü ölçeği kullanılmıştır. Yaptığımız çalışmayla benzer şekilde örneklemi oluşturan katılımcıların çoğunluğunun erkek gönüllülerden oluştuğunu ifade etmiştir. Yine benzer şekilde örneklemin genç ve üniversite düzeyinde katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Yılmaz, Sertbaş ve Gümüş (2019) yaptığı çalışmada, katılımcıların; cinsiyet, yaş, , eğitim düzeyi gibi demografik durumlarına bakılmış. Yaptığımız çalışmayla benzer şekilde erkek ve genç katılımcıların fazla olduğu, eğitim durumunun Üniversite lisans düzeyinde yoğunlaştığı görülmüştür.

Ekmekçi ve İnan (2020) yaptıkları çalışmada, gönüllü faaliyetlere katılan öğrencilerde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğunu, erkek öğrencilerin ortalamalarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan çalışma ile erkek katılımcı fazlalığı benzerlik göstermektedir.

Ardahan (2016); AKUT gönüllüleri ile yaptığı çalışmada, bireylerin gönüllü olma ve gönüllülüğü sürdürmelerinin gerekçeleri; “Bir Misyonu Onaylama”, “Değerli Hissetme/Başarma”, “Yenileme/ Yenilenme”, “Örnek Olma”, “Beceri Kullanma/İşe Yarama” ve “Gönüllülüğü Yaşama olarak alt boyutlar belirlenmiş ve yaptığımız çalışma ile gönüllü motivasyonlarının alt boyutları arasında benzerlik görülmüştür. İki çalışma arasında demografik veriler örtüşmektedir.

Kula (2017); Türkiye’de Kamu Yararına Gönüllü Olarak Çalışmış Gençlerin Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi adlı çalışması ile demografik özelliklere göre karşılaştırdığımızda, cinsiyet dağılımı açısından farklılık görülmüş olup, kadın katılımcı sayısı daha fazla görülmektedir. Yaş, eğitim ve medeni durum dağılımı açısından ise katılımcıların genç, bekâr ve lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Yaptığı çalışmada cinsiyet faktörüne göre alt boyutlar değerlendirildiğinde anlamlı farklılık tespit edilmemiş iken bizim çalışmamızda “değerler, sosyal etkileşim, karşılık, benlik saygısı ve anlama alt boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılık bulunmuştur. Gençler arasında Sosyal Etkileşim ortak alt boyut olarak ortaya çıkmıştır. Kula çalışmasında, medeni durum faktörüyle anlamlı bir ilişkisi olmadığını gözlemlenmiştir. Yaptığımız çalışmada ise “Takdir Etme, Sosyal Etkileşim ve Kariyer Gelişimi” bekârlar lehine anlamlı çıkmıştır. Her iki çalışmada da Eğitim Durumu faktörüyle anlamlı bir ilişkisi olmadığı gözlemlenmiştir.

Artan, Taşçı ve Başcılar (2018) yılında yaptıkları çalışmalarında Gönüllü Motivasyonu Envanteri kullanılmış olup, 10 alt boyutun tamamında alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Takdir Etme alt boyutu ile Karşılık alt boyutu dışında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamızda benzer şekilde alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Muştu (2019) yaptığı çalışmada, Inglis and Cleave’s (2006)’in kar amacı gütmeyen kuruluşlarda gönüllü motivasyonu ölçeğini kullanmıştır. Özdeğer Geliştirme, Topluluk Aracılığı ile Öğrenme, Bireysel İlişkiler Geliştirme, Toplumsal Hizmet, Kişisel Gelişim alt boyutları faktör analizleri ile tespit edilmiştir. Bu boyutlardan oransal olarak en çok ‘Öz Değer Geliştirme’ boyutu olduğu tespit edilmiştir.

Akiş (2019) yılında, Gönüllü Motivasyon Envanteri kullanarak yaptığı çalışmada Kadın gönüllü sayısı dışında tüm demografik veriler örtüşmektedir. Alt Boyutlar arasında iki çalışma için de benzer şekilde anlamlı ilişki bulunmuştur.

6.SONUÇ ve ÖNERİ

AFAD gönüllülük projesi kapsamında gönüllüleri kendi isteği doğrultusunda, dayanışma ve yardımlaşma amacıyla sadece topluma faydalı olmak arzusuyla fiziksel gücünü, zamanını, bilgi birikimini, yeteneğini ve deneyimini kullanarak afet ve acil durum öncesinde, sırasında ve sonrasında toplum hizmeti çalışmalarına katkı sağlayan kişiler AFAD Gönüllüsü olarak tanımlanmıştır.

Araştırma sonucunda Hatay ili AFAD gönüllülerin büyük kısmının lisans düzeyinde üniversite öğrencisi, genç ve bekârlardan oluştuğu görülmektedir. Hatay ili, AFAD gönüllülük projesi kapsamında yaptığımız çalışmada ve literatür taramalarında erkek bireylerin fazla olmasının nedeni olarak genel anlamda erkeklerin aksiyon alma motivasyonlarının yüksek olması düşünülmektedir. İleride yapılacak çalışmalarda ise Afet gönüllülük faaliyetlerine katılan ve katılmayan bireyler arasında fark olup olmadığı incelenebilir.

Gönüllü katılımın artırılması için, ülkemizde bulunan üniversitelerin tümünde öğrencilerin aydınlatılması, halkın farkındalığının artırılması, sertifikalı eğitimler ve seminerlerle teşvik edilmesi gerekmektedir. Afet farkındalığının ve gönüllülük kültürünün

gelişmesi açısından, gönüllülük faaliyetlerinin heveslendirilerek daha fazla olanak sağlanarak gönüllü bireylere her türlü maddi ve manevi destek sağlanmalıdır. Bilgi çağının en popüler iletişim aracı olan İnternet aracılığı ile özellikle gençler ve toplumun tamamında AFAD gönüllüsü olmalarını için özendirici çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], (2012). *Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023)*, Erişim Adresi: <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Ulusal-Deprem-Stratejisi-ve-Eylem-Plani.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2013. *Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2013 Yılı Faaliyet Raporu*, Erişim Adresi: <https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=1643> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Akiş, M.S., (2019). *Sivil Toplum Kuruluşlarında (STK) Gönüllü Motivasyon Kaynaklarının Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Journal Of Marmara Social Research/Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Ardahan, F.,(2015). *Ciddi Boş Zaman Faaliyeti Olarak Gönüllülük: AKUT Örneği*. III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 40-53.
- Artan, T., Taşçı, A., & Başcılar, M., (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Gönüllü Olma Motivasyonları ile Özgeciliği Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR), 5, 2483-2493.
- Aydınlıgil, S., (2013). *Sosyal Politika Geliştirmede Yeni Bir Alan: Gönüllülük. Türkiye’de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi (Yay. Haz.). Bordo Tercüme Bürosu ve Eda Erdem (Çev.).
- Bağcı,G., (2013). *Genç Gönüllülüğü: Kişisel ve Sosyal Kalkınmaya Giden Çift Yönlü Yol. Türkiye’de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi (Yay. Haz.). Bordo Tercüme Bürosu ve Eda Erdem (Çev.). Erişim Adresi: <https://www.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/Turkiyedegonulluluk.pdf> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Berber, S., (2015). *Spor Etkinliklerinde Gönüllü Motivasyonu: 2011 Avrupa Gençlik Olimpiyatları Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- CAF, (2012). *World Giving Index 2012*, Erişim Adresi: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/worldgivingindex2012web.pdf?sfvrsn=e315f440_4 (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Caz, Ç., Yılmaz, S., Göksel, A. G., & Gümüşdağ, H., (2016). *Spor Organizasyonlarında Gönüllü Katılımın İncelenmesi: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*. Journal Of International Social Research, 9(43).
- Cheung, C. K., & Liu, E. S. C., (2017). *Enhancing The Contribution of Volunteering to Career Commitment with Friendship Among University Students*. Career Development International.
- Çevik, A., (2012). *Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çevik, A., & Gürsel, F., (2015). *Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması*. Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 13(2), 83-92.
- Atçı,D., Yenipınar, U. ve Unur, K., (2014). *Gönüllü Olma Nedenleri: Mersin 2013-XVII. Akdeniz Oyunları Örneği*. Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 11(3).

- Ekmekçi, Y. A. D., & İnan, Ö. I., (2020). *Gönüllülük Faaliyetinde Bulunan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özellikleri*. 1. Third Sector Social Economic Review, 55(1), 246-267.
- Erdoğan, Z., (2016). *Türkiye’de Resmi Gönüllülüğün Düşük Olma Nedenleri: Üniversite Öğrencileri Üzerinden Bir Araştırma*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Erdurmazlı, E., (2018). *Gönüllülerin Motivasyon Ve İş Tatminleri Üzerine Bir Araştırma: Örgüt Kültürünün Aracılık Etkisinin İncelenmesi*. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(2), 71-90.
- Esmond, J., & Dunlop, P., (2004). *Developing the volunteer motivation inventory to assess the underlying motivational drives of volunteers in Western Australia*. Motivation Final Report. CLAN WA Inc.
- Ferrand, A., Chanavat, N., Charmetant, R., Chappelet, J. L., Rizzon, J., Gambone, A., Fiorini, T., (2006). *Guide de management des volontaires pour l'organisation d'événements sportifs: "comment manager des hommes?"*. IDHEAP.
- Fişne, M., (2017). *Kişilik Özelliklerinin Sporda Gönüllülük Motivasyonu Üzerine Etkisi: Uluslararası Spor Organizasyonlarında Görev Alan Gönüllülere Yönelik Bir Araştırma*. Basılmamış Doktora Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Genç, A., (2011). *Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olma güduları: Türk Kızılayı Eskişehir Şubesi gönüllüleri üzerine bir uygulama* Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Gençlik Spor Bakanlığı [GSB], 2019. *Birleşmiş Milletler Gönüllülük Programı Gençleri Bekliyor*. <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/151246/aaaaaa> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- Gençlik Spor Bakanlığı [GSB], 2020. *Gençlik Spor Bakanlığı*, Erişim Adresi: <http://gencgonulluler.gov.tr/Activity?categoryId=1> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- Güzel, B., (2015). *Toplum Kalkınmasında Gönül Elçileri Projesi ve Türkiye’nin Gönüllülük Algısı*. Turkish Studies ,10(6), 521-532.
- Güzel, P., Ünlü, H., Özbey, S., ve Esentaş, M. (2015). *Volunteerism and international sportorganisations: XVII. Mediterranean Games*. Turkish Journal of Sport and Exercise, 17 (1), 84-91
- İçişleri Bakanlığı, (2020a). *Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) Faal ve Fesih Dernek Sayıları*, Erişim Adresi; <https://www.siviltoplum.gov.tr/faal-ve-fesih-dernek-sayilari> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- İçişleri Bakanlığı, (2020b). *Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü Kamu Yararına Çalışan Dernekler*, Erişim Adresi; <https://www.siviltoplum.gov.tr/kamu-yararina-calisan-dernekler> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Kula, İ., (2017). *Türkiye’de Kamu Yararına Gönüllü Olarak Çalışmış Gençlerin Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümü , Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale
- Kocabaş, F., (2008). *Küreselleşme bağlamında kar amacı gütmeyen kuruluşların güçlendirilmesinde internetin önemi*. Kamu-İş Dergisi, 10(2), 173-195.
- Koşan, A., & Güneş, E., (2009). *Gönüllülük ve Erzurum 2011 Üniversitelerarası Kış Oyunları*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 1-18.
- Muştu, A., (2019). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Motivasyonu: Genç Kızılay Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sözeri, B., Karlı, Ü., & Koçak, M. S., (2008). *Spor Organizasyonlarında Gönüllü Çalışma Motivasyonları Ölçek Geliştirme Çalışması*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 13(2), 37-48.

- Şahin, İ., & Kılınç, T., (2016). *Türkiye’de 1980-2014 Yılları Arasında Görülen Depremlerin Ekonomik Etkileri*. İktisadi Yenilik Dergisi, 4(1), 33-42.
- Şengöz, N., (2016). *Gönüllülüğün değişen boyutu Sanal Gönüllülük ve üniversite gençliğinin sanal gönüllülük farkındalığı*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Türk Dil Kurumu, (2021). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı [TEGV], (2012). *Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı Gönüllülük Araştırmaları*, Erişim Adresi: <https://tegv.org/wpcontent/uploads/Arastirmalar/TEGVGonullulukArastirmalari.pdf> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- United Nations [UN], (2011). *Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu Küresel Refah için Evrensel Değerler*, Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV), Erişim adresi: https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/SWVR_TR.pdf (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- United Nations [UN], (2013). *Türkiye’de Gönüllülük Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi. Erişim Adresi: https://www.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/Turkiyede_gonulluluk.pdf (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Yeşilay,(2020).*Türkiye’de Afet Yönetimi ve Gönüllülük*, Erişim adresi: <https://yesilay.org.tr/tr/makaleler/turkiyede-afet-yonetimi-ve-gonulluluk> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Yılmaz, M., Sertbaş, K., & Gümüş, H., (2019). *Gönüllülerin Faaliyetlere Katılım Nedenleri ve Motivasyonel Faktörlerin Analizi: Gençlik Merkezleri Örneği*. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 21(3), 117-127.